

Geçmişten Günümüze

TOKAT

GASTRONOMİ-ŞEHİR-MİMARÎ-YÖNETİM

Editör

Prof. Dr. İsmet TÜRKMEN

Doç. Dr. Yavuz ACUNGİL

Öğr. Gör. Ümit Baki ERDEM

3. Cilt

Ankara, 2025

GEÇMİŞTEN GÜNÜMÜZE TOKAT 3. CİLT

Editör

Prof. Dr. İsmet TÜRKMEN

Doç. Dr. Yavuz ACUNGİL

Öğr. Gör. Ümit Baki ERDEM

e-ISBN: 978-625-5893-69-7 (Tk) 978-625-5893-72-7 (3.c)

Tarihi: Ekim, Ankara, 2025

Berikan Yayınevi Kurucusu: Cuma AĞCA
Genel Yayın Yönetmeni: Ahmet Deniz AĞCA
Sayfa Düzeni-Kapak Tasarım: Nurhan AY

Baskı & Cilt

Berikan Ofset Matbaa

Ergazi Mh. 2306 Sk. No: 70 Y.Mahalle-Gersan/ANKARA

BERİKAN YAYINEVİ

Kültür Mah. Kızılırmak Cad. Gonca Apt. No: 61/6 Çankaya-Kızılay/ANKARA

Tel: (0312) 232 62 18 - Belgegeçer: (0312) 232 14 99

© Copyright 2025

BERİKAN YAYINEVİ SERTİFİKA NO: 47109

Bu kitabın tüm hakları Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesine aittir. Yazıların yasal yükümlülüğü yazarlarının üzerindedir. Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesinin 2024/70 proje nolu *Geçmişten Günümüze Tokat* başlıklı Bilimsel Araştırma Projesi çerçevesinde hazırlanmıştır.

İÇİNDEKİLER

TAKDİM..... iii

ÖN SÖZ..... v

GASTRONOMİ

TOKAT MUTFAĞI “ÜRÜNLER VE EKİPMANLAR”
/ Mehmet GÜLLÜ 3

TOKAT MUTFAK KÜLTÜRÜ VE RİTÜELLERİ
/ Ayla AYDIN..... 27

TOKAT MUTFAK KÜLTÜRÜNDE YÖRESEL LEZZETLERİN ROLÜ
/ Seval KURT..... 51

GLUTENSİZ LEZZETLERİN İZİNDE TOKAT MUTFAĞI
/ Ercan POLAT - Sinan KESKİN 73

MİMARİ

TOKAT GELENEKSEL KONUTLARI
/ Emine Saka AKIN 99

ZAMANIN SARKAÇLARI SAAT KULELERİ: TOKAT SAAT KULESİ
/ Hadi Belge..... 135

TOKAT KENT MEYDANLARI
/ Venhar Melda HASSAMANCIOĞLU..... 151

TOKAT’TA MÜZEYE DÖNÜŞTÜRÜLEN İKİ TARİHİ YAPI: YAĞIBASAN
(ÇUKUR) MEDRESESİ VE ARASTALI BEDESTEN
/ Aygün KALINBAYRAK ERCAN..... 181

ŞEHİR

TOKAT’IN KÜLTÜREL PEYZAJ DEĞERLERİ
/ Aysun ÇELİK..... 211

TARİHİ KENT MERKEZİ SULUSOKAK’IN DÜNÜ VE BUGÜNÜ
/ Gündüz AKSU KOCATÜRK 249

TOKAT’IN MEKÂNSAL GELİŞİMİ, TOKAT BAĞ EVLERİ VE BAĞ EVİ
KÜLTÜRÜ
/ Yavuz ACUNGİL..... 267

TOKAT'TA GELENEKSEL EL SANATLARI / Serpil SEYFİ - Adem YÜCEL.....	301
TOKAT İLİNDE ARAZİ KULLANIMININ ZAMANSAL DEĞİŞİMİ (1990- 2018) / Kemal ERSAYIN.....	329
YÖNETİM	
TOKAT BELEDİYE BAŞKANLARI / Ümit ŞİMŞEK - Fatih ERARSLAN.....	345
BİRİNCİ MECLİS'TE TOKAT MİLLETVEKİLLERİ VE SİYASİ FAALİYETLERİ / Salih CENİK.....	365
İKİNCİ DÖNEM TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ'NDE TOKAT MİLLETVEKİLLERİ / Mustafa SAMUR.....	397
TOKAT'LI BİR SİYASET ADAMI: TBMM'NİN İLK HARİCİYE VEKİLİ BEKİR SAMİ BEY (KUNDUH) / Muhittin DEMİRAY.....	419
BİR ORTAOKUL ÖĞRENCİSİNİN GÖZÜNDEN TOKAT'TA 12 EYLÜL 1980 / Ali SATAN.....	449
DERLEME ESERLER	
MEMLEKETLE YOĞRULAN YILLAR / Metin GÜRDERE.....	463
CUMHURİYET DÖNEMİ TOKAT MÜFTÜLERİ / Hasan AKAR - Burhan KURDDAN - A. Turan ERDOĞAN - Durmuş BABACAN.....	491
CUMHURİYET DÖNEMİNDE TOKAT VALİLERİ / Hasan AKAR.....	533
TOKAT; SU GİBİ... / Kadir ÖZBİLGİN.....	615
GAZETECİ GÖZÜNDEN TOKAT'IN TURİZMİ VE TANITIMI / Fatih KILIÇ.....	641

TOKAT KENT MEYDANLARI

Venhar Melda HASSAMANCIOĞLU*

GİRİŞ

Karmaşık ve dinamik yerleşim alanları olan kentler, sürekli olarak evrimleşerek bulunduğu bölgenin sosyal, ekonomik, kültürel ve fiziksel özelliklerinin mekânsal yansımalarıdır¹. İnsanlığın yerleşik hayata geçişi ve tarımsal faaliyetlere başlamasıyla kentler oluşturulmaya başlanmış ve tarih boyunca kültür ve medeniyetlerin doğumuna ve yayılmasına ev sahipliği yapmışlardır². Kentler medeniyetlerin dayandığı temel referansları ve ilişkileri somut bir şekilde kapsayan ve yansıtan yerleşim birimleri olarak tanımlanabilmektedirler³.

Kentsel dokunun ayrılmaz bileşenleri olan kamusal alanlar ise, tüm vatandaşların erişimine açık, toplumsal etkileşimi ve katılımı teşvik eden ve halka rekreasyon imkânı sağlayan kentsel alanlardır⁴. Sözlük anlamı itibarıyla "kamuya ait" veya "halka ait" anlamlarını taşıyan kamusal alanlar, toplumun her kesiminin kullanımına açık ve tüm toplumun ortak faydası gözetilerek tasarlanmış, bulunduğu bölgenin sosyo-kültürel dokusunu içeren yaşam alanları olarak tanımlanmaktadır⁵. Kamusal alanlar; kentleri tanımlayan, kentteki özel yapı-

* Dr. Öğr. Üyesi Venhar Melda Hassamancıoğlu, Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi, Ziraat Fakültesi, TOĞÜ Taşlıçiftlik Yerleşkesi Tokat/TÜRKİYE, ORCID: 0000-0003-3072-0749.

¹ Örgen Uğurlu, Kentlerin Tarihsel Gelişimi”, *Türkiye Perspektifinden Kent Sosyolojisi Çalışmaları*, ed. Örgen Uğurlu vd., Örgün Yayınevi, İstanbul 2010, s. 32.

² Yusuf Pustu, “Küreselleşme Sürecinde Kent “Antik Site’den Dünya Kentine”, *Sayıştay Dergisi S. 60*, Ocak 2006, s. 1.

³ Ensar Yılmaz – Salih Çiftçi, “Kentlerin Ortaya Çıkışı ve Sosyo-Politik Açından Türkiye’de Kentleşme Dönemleri”, *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, C 10/S. 35, s. 263.

⁴ Farideh Loni - Navid Khalesi, “Analytical Study of Environmental Graphic Impact on the Cultural and Social Context of Squares, Case Study: Squares of Imam Khomeini, the Revolution [Enghelab], Ferdowsi and Parliament [Baharestan] in Tehran”, *Mediterranean Journal of Social Sciences*, V 7/ I. 3, May 2016, p.151.

⁵ Atakan Süha Karayılmazlar - Hatice Sema Çelikyay, “Kentlerde Kamusal Alanların Tasarımı ve Önemi”, *Bartın Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, C 9/S. 17, Ağustos 2018, s. 87.

larla birleşimleri ile kent formunu belirleyen, tüm toplumu kapsayan ve bütünleştiren özellikleri sebebiyle kentli olma bilincinin yaşandığı açık alanlardır⁶. Caddeler, sokaklar, meydanlar, parklar gibi açık alanlardan oluşan kentsel peyzaj unsurları kamusal alanlara örnek teşkil ederken, çarşılar, sergi alanları ve geçitler yarı kamusal alanlar olarak betimlenebilirler. Kentlerde kamusal alan niteliğinde olan tüm kentliler tarafından farklı amaçlarla kullanılan en belirgin alanlar meydanlardır. Meydanlar toplumun istek ve gereksinimleri doğrultusunda şekillenen, tarihsel süreçte oluşan kent kimliğini, sosyo-ekonomik ve kültürel değerleri yansıtan, ortak yaşamın gerçekleştiği alanlardır⁷.

Bu çalışmada yüz yıllardır birçok medeniyete ev sahipliği yapmış, Orta Karadeniz Bölgesi'nin kadim yerleşim alanlarından biri olan Tokat'ın kent merkezinde bulunan meydan niteliği taşıyan alanları değerlendirerek, meydanların mekânsal kalitesini ve kent kimliği ile uygunluğunu incelemek amaçlanmıştır. Çalışmada Tokat Kent merkezinde Selçuklu dönemlerinden günümüze kadar meydan olarak kullanılan tarihi mekânlarının mekânsal özellikleri ve işlevleri incelenmiş edilmiş ve bu meydanların mekânsal kalitesinin artırılmasına yönelik öneriler sunulmuştur.

1. KENT MEYDANLARI VE İŞLEVLERİ

Doğal ve yapılaşmış çevre öğeleri ile sınırları belirlenen meydanlar kentte sirkülasyonun başlaması ve yönlendirilmesinde odak nokta olan, bireysel ve toplu etkinliklere açık ve kent yaşamına dair kesit sunan ortak miras unsurlarıdır⁸. Tarihsel süreçte meydanlar toplumun kültürel yapısı ve ritüelleri tarafından şekillendirilen mekânlar olarak kent yaşamının merkezi haline gelmişlerdir. Antik Yunan kentlerinin meydanları olan agoralar sosyal, kültürel, sportif, ekonomik ve siyasi faaliyetlerin merkezi olurken demokratik katılımın gelişmesine de katkı sunmuşlardır. Geçmişten günümüzde birçok kültürde ve inançta dini yapılar etrafında oluşturulan açık alanlar olan meydanlar törenlerin ve kutlamaların yapıldığı, kentlilerin bir araya gelmesini sağlayan unsurlar olarak

⁶ Emir Çekmecelioğlu - Müyesser Ebru Erdönmez, "Kamusal Alan Toplum İlişkisinde Mekânsal Kalite; Eminönü Tahtakale Örneği", *Kent Akademisi*, C 11/ S. 4, Aralık, 2018, s. 492.

⁷ Ali Türk - Hatice Selcen Seydioğulları, "Kent Kimliğinin Kent Meydanlarına Yansıması: Alanya İskele-Rıhtım Bölgesi Örneği", *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Dergisi* S. 9. Ek, Temmuz 2018, s.210.

⁸ H. Sanem Çınar Altınçekiç - Nilüfer Kart, "Kentsel Tasarım Sürecinde Meydanlar", *Journal of the Faculty of Forestry Istanbul University* C 50/ S. 2, Temmuz 2001, s. 117.

sosyolojik gelişimde önemli rol oynamışlardır. Osmanlı döneminde kentlerin merkezinde bulunan camii, çarşı ve külliye etrafında şekillenen meydanlar, Cumhuriyet dönemiyle birlikte resmi devlet binaları etrafında oluşturulmuşlardır⁹.

Tanımlamaları ve kentleşme süreçlerindeki değişimleri göz önünde bulundurulduğunda meydanların, işlevleri bakımından sosyal, politik, ekonomik ve estetik ve sanatsal olmak üzere 4 farklı başlıkta ele alınabilecekleri görülmektedir. Sosyal işlevleri ile meydanlar; toplanma, buluşma ve etkileşim olanaklarıyla topluma birçok sosyalleşme alternatifi sunmaktadırlar. Kamusal toplanma alanı olan meydanlar kullanıcılarına farklı rekreasyon alternatifleri sunarken, kentlilerin birbiri ile diyalog kurmasını ve kentsel aidiyet duygusunu hissetmesini sağlarlar. Meydanların bir diğer işlevleri ise politik işlevleridir. Kamusal tartışma ve siyaset alanları olarak görev yapan meydanlarda protestolar, mitingler, gösteriler, milli bayramlar, törenler gerçekleştirilerek ulusal ve yerel siyasi konuların gündeme gelmesi, siyasi organların politikalarının meşruluğunun halk tarafından onaylanması mümkün kılınmaktadır. Kent hayatının en merkezi noktası olan meydanlar fuar, festival ve pazar yeri olarak kullanımları ve ticaret alanlarına yakın olmaları sebebiyle ekonomik işlevlere de sahiptirler. Ayrıca estetik ve sanatsal işlevleri ile mimari, heykel, çeşme, aydınlatma ve donatı elemanları ve bitkisel unsurlarla kent estetiğine önemli katkı sağlayan meydanlar, sanatsal ve kültürel etkinliklere de ev sahipliği yaparlar. Kent belleğinin ve kentsel kimliğin oluşumuna katkı sunan mekânlar olarak kent kültürünün sürdürülebilirliğinde önemli rol oynarlar. Geçmişten günümüze kent yaşamını sosyal, politik, ekonomik ve estetik işlevleriyle şekillendiren meydanların modern kentlerde bu işlevlerinden birçoğunu yitirdiği görülmektedir. Kamusal ihtiyaçların yerine bireyselliği önceleyen neo-liberal kentleşme politikaları meydanları halkın toplanma alanı olma niteliğinden çıkarmış, bireyler alışveriş ihtiyaçları meydanların çevrelerinde yer alan pazar yeri ve ticaret alanlarından değil alışveriş merkezlerinden karşılamaya başlamışlardır¹⁰. Yerel ve ulusal siyaset için oldukça önemli politik işlevlere sahip meydanlar günümüzde trafik yoğunluğu ve toplu taşıma istasyonları tarafından işgal edilerek yüzyıllardır süre gelen kullanım amaçlarını ve işlevlerini yitirmeye başlamışlardır.

⁹ Gamze Demirci, "Kent Meydanları Üzerine Mekânsal Bir Değerlendirme: Rize Örneği", *Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi Fen ve Mühendislik Bilimleri Dergisi*, C 4/S. 2, Kasım 2023, s. 193.

¹⁰ Kaan Akman, "Kent Meydanlarının Önemi ve Değişen İşlevi", *Akademik Düşünce Dergisi*, S. 1, Mart 2020, s. 9.

1.1. Kamusal Alanlarda Mekânsal Kalite

Mekân “insanın insanla, insanın nesneyle ve nesnenin nesneyle olan aralıklarının, uzaklıklarının ve ilişkilerinin üç boyutlu bir anlatımı”¹¹ ifadesiyle tanımlanmıştır. Mekânların kaliteleri kullanıcıların içinde buldukları mekânın sosyal, fiziki ve psikolojik ihtiyaçlarını ne düzeyde karşıladığına ilişkin nitel ve nicel değerlendirmelerin sonuçlarına göre belirlenmektedir. Mekânsal kalite kavramı ise erişilebilirlik, güvenlik, estetik, işlevsellik ve sosyal etkileşim dahil olmak üzere bir mekânın genel yaşanabilirliğine ve sürdürülebilirliğine katkıda bulunan çeşitli boyutları kapsar.

Mekânsal kalitenin belirlenmesinde mekânların değerlendirilme kriterleri farklı yaklaşımlar ve farklı mekân ölçeklerine göre çeşitlilik göstermektedir. Konutların, kamusal alanların ve açık alanların kalite ölçütlerinin belirlenmesinde akademik çalışmalarda fikir birliğine ulaşılamamıştır. Kentsel mekânların değerlendirilmesinde farklı disiplinlerden çeşitli yaklaşımlar üretilmiştir. Bu yaklaşımlar: “Tarihsel ve kültürel değerleri ön plana çıkaran mekân-yer ilişkisine dayalı toplumbilim yaklaşımları, mekâna bağlı insan gereksinimleri yaklaşımları, seri görünüm, Gestalt ilkeleri ve tasarımı yönlendiren mekânın algılanmasına yönelik bilişsel, psikolojik ve görsel-estetik yaklaşımlar ve kentsel etkinliklere ve biçimlenmelere dayalı kalite yaklaşımları”¹²olarak gruplandırılabilirler. Mimari alanlarda kaliteyi belirleyen kriterler ise işlevsel kalite, estetik kalite, teknik kalite ve ekonomik kalite olarak ele alınabilir¹³.

Kentsel yaşanabilirlik ve mekânsal kalite konusunda çalışmalar yürüten Lynch, “iyi kent yapısı” tanımlaması için gerekli ölçütleri 5 başlıkta gruplandırmıştır. “Canlılık (sağlıklı bir çevre), hissiyat (mekân veya kimlik hissi), uyum (bulunduğu yere adapte olabilme kapasitesi), erişim (insanlara, aktivitelere, kaynaklara, mekânlara, bilgiye) ve kontrol (çevrenin sorumluluk içinde kontrolü)”¹⁴ kent yapısının iyi nitelikte olduğunu belirleyen kriterler olarak değerlendirilmiştir.

Mekânların kalite parametrelerini belirleyen bir diğer yaklaşım ise ABD’de kurulan “Kamusal Mekânlar İçin Proje Şirketi” PPS’in (Project for Public

¹¹ M. Ebru Erdönmez - Altan Akı, “Açık Kamusal Kent Mekânlarının Toplum İlişkilerindeki Etkileri, *Megaron* C 1/S. 1, Ocak 2005, s. 71.

¹² Kadriye Topçu - S. Güven Bilsel, “Geleneksel Gaziantep Çarşısının Mekânsal Kalite Açısından Değerlendirilmesi”, *Artium*, C 4/S. 1, 2016, s. 65.

¹³ Voordt, D. J. M. van der, *Architecture in Use: An Introduction to the Programming, Design and Evaluation of Buildings*, Architectural Press, Amsterdam 2005, s. 96.

¹⁴ Kevin Lynch, *Good City Form*, MIT Press. Massachusetts 1984, s. 74.

Spaces), “Bir yeri başarılı kılan nedir?” sorusunu yanıtlamak için birçok kamusal mekânın incelemesiyle oluşturulan ölçülebilir ve ölçülemez nitelikler barındıran parametrelerdir “PPS tarafından belirlenen parametreler;

- Erişebilirlik ve bağlantılar: süreklilik, yakınlık, yaya aktivitesi, erişilebilirlik;
- Konfor ve imaj: binaların durumu, sağlık düzeyi, temiz ve güvenli çevre;
- Kullanım ve aktiviteler: eğlence, etkin tasarım, canlılık, sürdürülebilirlik;
- Sosyallik: etkileşim, iş birliği, hoşgörü şekilde sıralanabilir.”¹⁵

Kent meydanlarının başarısını ve kalitesini değerlendiren ilkeler de aynı kuruluş tarafından belirlenmiştir. PPS’ye göre meydanların nitelikli ve başarılı olması için imaj ve kimliği yansıtması, cazibe alanları bulundurması, konfor sağlama, esnek tasarım unsurlarına sahip olması, mevsimlik stratejiler ile yönetilmesi, erişilebilir olması, iç ve dış sınırları olan, kentten birçok noktadan ulaşılabilir olması, yönetimin rolünün önemli olduğu ve çeşitli sermaye kaynakları ile desteklenebilir olması gerekmektedir¹⁶.

Kent meydanını kentsel peyzaj tasarımı ilkeleri açısından değerlendirmeyi amaçlayan Tırnakçı ise çalışmasında meydandaki kentsel peyzaj unsurlarını ele alarak çalışma alanında “alan kullanımları (fonksiyon ve aktiviteler), ulaşım durumu, hareket kolaylığı, okunabilirlik- ölçü, kimlik, simge/ sembol öge, renk, bitkisel eleman, aydınlatma, alanda su kullanımı, kentsel donatı elemanlarının niteliği ve yeterliliği ve yaya-taşıt çözümlenmeleri”¹⁷ kriterlerini kullanmıştır. Kokarca ve Batuhan’ın Erzurum’daki kent meydanlarını analiz ettiği çalışmada ise meydanların kalitesi kentsel esneklik, yeterlilik, bağımsızlık ve dirençlilik özelliklerine göre belirlenen kriterlerle değerlendirilmiştir¹⁸.

Kentsel mekân kalitesinin belirlenmesi için uygulanan yöntemler birbirinden farklılık gösterse de erişim ve ulaşılabilirlik, konfor-imaj ve kullanım çe-

¹⁵ Özlem Büyüktaş - Mehmet İnceoğlu, “Adana Merkez Park’ın Mekânsal Kalite Bağlamında Değerlendirilmesi”, *Kent Akademisi*, C 17/ S. 6, Ağustos 2024, s. 2451.

¹⁶ Mehmet İnceoğlu - Ayfer Aytuğ, “Kentsel Mekânda Kalite Kavramı”, *Megaron*, C 4/ S. 3, Aralık 2009, s. 140.

¹⁷ Aslıhan Tırnakçı, “Kentsel Peyzaj Tasarımı Açısından Tarihi Kayseri Kent Meydanının (Cumhuriyet Meydanının) İrdelenmesi”, *Turkish Journal of Forest Science*, C 4/ S. 2, Ekim 2020, s. 320.

¹⁸ Şebnem Zekiye Kokarca – Tuna Batuhan, “Kent Meydanlarının Kalitesi ve Dirençliliğinin Ölçülmesi: Erzurum Havuzbaşı Kent Meydanı ve Yakutiye Meydanı Örnekleri”, *Artium*, C 11/S. 2, Ağustos 2023, s. 105.

şitliliği başlıklarında ortaklık göstermişler bu konulara dair kriterler belirle-mişlerdir¹⁹. Mekânsal kaliteyi değerlendirmek için belirlenen farklı disiplinler-den birçok farklı yaklaşımda öznel ve nesnel ölçütler yer almaktadır. Fakat önemli olan kullanıcıların duyum ve deneyimlerine dair öznel ölçütlerin, tassa-rım ve yönetime ilişkin nesnel ölçütlerle uyuşmadığı taktirde mekânın kalite-sinden bahsedilemeyecek olmasıdır²⁰. İnsan davranışlarını ve ihtiyaçlarını ön-celik edinen, insanların kamusalılığına ve toplum birlikteliğine hizmet eden kentsel mekânlarda mekânsal kalite kavramı karşılığını bulacaktır.

2. MATERYAL VE YÖNTEM

Tarihi M.Ö. 5500 yıllarına kadar dayanan bir yerleşim bölgesi olan Tokat Kenti Yeşilirmak havzasında kurulmuştur. Kalkolitik çağdan beri yerleşim alanı olarak kullanılan bölgede Hatti, Hitit, Frig, Med, Pers, Büyük İskender, Pontus, Roma, Bizans, Arap, Danişment, Anadolu Selçuklu, İlhanlı, Beylikler, Osmanlı ve Türkiye Cumhuriyeti devletleri hüküm sürmüş, bu uygarlıklar kent ve çevresi-nin açık hava müzesi olarak değerlendirilebileceği tarihi ve kültürel miraslar bırakmışlardır²¹. 12. ve 13. Yüzyılda Anadolu Selçuklu döneminin en önemli 6 ticaret merkezinden biri olan Tokat, 14. yüzyılda Osmanlı hakimiyetine girerek zirai ve ticari alanlardaki yükselişini sürdürmüş özellikle 17. yüzyılda uluslara-rası ticarete yön veren büyük kervanların uğrak noktası olmuştur²². Kent yüz-yıllar boyunca Anadolu'nun kuzey-güney ve doğu-batı güzergahlarının kilit noktası olmuş, pazar yeri, gümrük noktası ve mal ve insan sevkiyatının merkezi haline gelmiştir²³. Kentin ticaret merkezi olarak kullanılmasından kaynaklanan alt yapı ihtiyacı sebebiyle Anadolu Selçuklu ve Osmanlı Döneminde yapılan ve dönemin ruhu ve yaşam koşullarını yansıtan birçok camii, medrese, han ve ha-mam Tokat Kent merkezinde bulunmakta, bu tarihi eserlerin birçoğu restore edilerek günümüzde de sosyal ve kültürel alanlar olarak kullanılmaktadır.

¹⁹ Belma Acarlı - Tuğba Kiper - Aslı Korkut, "Kent Meydanlarının Fiziksel Mekân Kalitesi: İstanbul Taksim Meydanı ve Yakın Çevresi", *Kent Akademisi*, C 12/ S. 1, Şubat 2019, s. 32.

²⁰ Meriç Demir Kahraman, "İnsan İhtiyaçları ve Mekânsal Elverişlilik Kavramları Perspektifinde Yaşanılabilirlik Olgusu ve Mekansal Kalite", *Planning*, C 24/S. 2, 2014, s. 82.

²¹ <https://tokat.ktb.gov.tr/tr-60574/genel-bilgiler.html> , son erişim tarihi: 10.04.2025

²² Mutlu Özgen, "Tokat Kenti'nin Ticaret Mekânları: 19.-20. Yüzyılda Meydan Semtinde Ticarî Yaşam", *Vakıflar Dergisi*, S. 31, 2008, s.196.

²³ Hatice Akyüz - Mehmet Akif Ceylan, "Osmanlı Döneminde Tokat Şehrinin Fonksiyon Özellikleri", *Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, C 11/S. 2, Haziran 2020, s. 115.

TOKAT KENT MEYDANLARI

Bu çalışmanın materyalini oluşturan ve Tokat kentinin günümüzde de meydan niteliği taşıyan alanları Selçuklu ve Osmanlı dönemlerinin ticaret merkezi olan alanları etrafında şekillenmiştir. Çalışmada planlama, tasarım, uygulama, bakım ve onarım yetkisi mevzuat gereğince Tokat Belediyesi'nde olan, Tokat Valiliği ve Tokat Belediye binalarını içine alan Tokat Cumhuriyet Meydanı; Yağbasan Medresesi, Deveciler Hanı, Arastalı Bedesten, Takyeciler Camii ve Ulu Camii gibi yapıların ortak kullanım alanı olan Sulu Sokak Meydanı; Tarihi Saat Kulesi ve Tokat Mevlevihanesi çevresinde yer alan Saat Kulesi Meydanı; Taşhan, Meydan Cami, Gülbahar Hatun İmareti'nin bulunduğu Kaleönü Meydanı ve Yeşilirmak kenarındaki Anadolu Selçuklu eserlerinden olan Hıdırlık Köprüsünün yanında bulunan Hıdırlık Meydanı çalışma alanı olarak seçilmiştir.

Çalışmanın yöntemini mekânsal kalite değerlendirmesi oluşturmaktadır. Çalışmada daha önce bahsi geçen mekânsal kalite ölçütlerinde yaklaşım farklılıkları olması nedeniyle bu çalışmada ana değerlendirme kriterleri olarak kent- sel peyzaj unsurlarını ve meydanların sosyal, estetik ve ekonomik işlevlerine dair kriterleri içeren Tablo 1'de yer alan değerlendirme ölçütleri esas alınmış, bu kriterler doğrultusunda alan gezileri ve gözlemler yapılarak meydanlar nitel analiz yöntemiyle incelenmişlerdir. Çalışmada yer alan fotoğraflar alan gezileri sırasında yazar tarafından çekilmiş, uydu görüntüleri Google Earth²⁴ programı üzerinden elde edilmiştir.

Tablo 1. Mekânsal kalite parametreleri²⁵

Dolaşım	Yaya ve bisiklet ulaşımı açısından çevrenin erişilebilirliği
Toplu Taşıma	Uygun fiyatlı ve gelişmiş bir toplu taşıma ağının bulunması
Trafik ve Otopark	Trafik yoğunluğunun etkileri ve insanların güvenli bir şekilde dolaşmalarına imkan veren otopark düzenlemelerinin bulunması
Sokaklar, Boşluklar	Sokakların yapısı, sokak üzerindeki yapıların durumu, nirengi noktalarının varlığı
Doğal alanlar	Görsel ve termal konfor koşullarına da katkı sunan yeşil alanların varlığı
Rekreasyon alanları	Yaşam kalitesinin ve sağlığımızın iyileşmesine katkı sunan ayrıca çocuklar için oyun alanı olan rekreasyon alanlarının varlığı
Donatılar, olanaklar	Alan içerisindeki kent mobilyaları ve bunun dışında farklı aktivitelere imkan sağlayan veya gerekli olan işlevlerin yer alması
İş ve yerel ekonomi	Alandaki yerel ekonominin iyi kalitede iş, gelir ve sosyal iletişim fırsatlarını sağlaması
Konut ve toplum	Yerel olarak mevcut konut dokusunun durumu ve bu dokunun toplumun ihtiyaçlarını karşılaması
Sosyal bağlantı	Alanın insanların sosyalleşmesi için imkanlar sunması
Kimlik ve aidiyet	Alanın kimlik özelliklerinin durumu ve bunların toplumun aidiyet hissine etkisi
Güvenlik	Alandaki kullanıcıların güvenlik hissi
Bakım ve onarım	Alanda yapıları çevrenin ve donatıların yeterince bakım ve onarım görüp görmediği
Etkin olma ve katılım	Alandaki kullanıcıların çevre üzerinde etkide bulunabilip bulunmaması, etrafları hakkında söz haklarının bulunup bulunmaması, çevrelerinin iyileşmesi için yürütülen çalışmalara katılım sağlayıp sağlamaması.

²⁴ <https://earth.google.com/> , son erişim tarihi: 25.04.2025.

²⁵ Çekmecelioğlu-Erdönmez, *agm.*, s. 491.

3. BULGULAR

Tokat Merkezde yer alan Cumhuriyet Meydanı, Sulu Sokak Meydanı, Kaleönü Meydanı, Hıdırlık Meydanı ve Saat Kulesi Meydanı yöntem bölümünde yer alan parametreler esas alınarak incelenmiş, yapılan değerlendirmelere çalışmanın bu bölümünde yer verilmiştir.

3.1. Cumhuriyet Meydanı

Tokat'ın resmi kent merkezi olan ve yaklaşık 14.000m² açık alana sahip Cumhuriyet Meydanı Tokat Valiliği Binası ve Tokat Belediye Binası arasında yer almaktadır. Cumhuriyet dönemi yapılarından olan her iki binanın yanında alana meydan olma niteliğini kazandırdığı düşünülen ve 1572 yılında yapılan Ali Paşa Camii ve Türbesi²⁶ bulunmaktadır. Aynı isimli Ali Paşa Hamamı da camii karşısında meydan bölgesinde yer almaktadır. Şekil 1'de Tokat Cumhuriyet Meydanı'nın uydu görüntüsü bulunmaktadır.

Şekil 1. Cumhuriyet Meydanı Uydu Görüntüsü²⁷

Meydan dolaşım, trafik ve toplu taşıma açısından değerlendirildiğinde, meydanın Valilik ve belediye binaları arasında kalan alan Yeşilirmak kenarından başlayıp Sivas istikametinde kent boyunca devam eden Gaziosmanpaşa

²⁶ <https://www.kulturportali.gov.tr/turkiye/tokat/gezilecekyer/al-pasa-cam> ,son erişim tarihi: 23.05.2025.

²⁷ <https://earth.google.com/>, son erişim tarihi: 25.04.2025.

TOKAT KENT MEYDANLARI

Bulvarı tarafından bölünmüştür. 1800'lü yıllarda kentin ana arterini oluşturmak için yapılan ve yapım döneminde birçok yapının yıkıldığı bulvar kentin tarihi alanlarını da ikiye bölmüştür²⁸. Meydanın tam ortasından geçen bulvar meydanın halkın kullanımına açık fonksiyonlarının da bölünmesine sebep olmakta ve bulvarın meydan bölümünde günün her saati trafik yoğunluğu yaşanmaktadır. Her ne kadar meydanın bulvarla bölünen her iki tarafı yaya erişimine açık olsa da bisikletli ulaşım alternatifleri alanda mevcut değildir. Ayrıca meydana yer alan otobüs duraklarından kentin birçok yerine erişimi sağlayan otobüs hatları geçmektedir fakat toplu taşıma imkanlarının kent genelinde yetersiz olması ve sadece otobüs seçeneğini içermesi sebebiyle kent içi hatlar halka meydana kolay ulaşım olanakları sunamamaktadır. Şekil.2 Meydanın Valilik binası önünü kapsayan bölümüne ve Gaziosmanpaşa Bulvarı'na dair görseller içermektedir.

Şekil 2. Valilik Binası²⁹ ve Gaziosmanpaşa Bulvarı

Cumhuriyet Meydanı kentin resmî meydanı olduğundan, Valilik Binası önündeki alanda Atatürk heykeli ve gönder yer almakta, önemli günlerde yapılan resmî törenler bu alanda gerçekleştirilmektedir. Çalışmanın yapıldığı esnada Tokat Valiliği binası yeniden yapım sürecinde ve meydanın bina önü kısmı erişime kapalı olduğundan değerlendirilmeye alınamamıştır. Belediye binası ve Ali Paşa Camii önünde kalan bölümde ise Şekil.3'te görüldüğü üzere yeraltı çarşısı ve dinlenme alanları bulunmaktadır.

²⁸ Emine Saka Akın - Hamiyet Özen, "Tarihi Yapılarda Yeniden Kullanım Sorunları Tokat Meydanı ve Sulu Sokak", *Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi*, C 8/S. 1, Ocak 2013, s. 37.

²⁹ <https://www.dha.com.tr/foto-galeri/tokatta-kamu-binalari-yenileniyor-valilik-binasi-icin-de-yikim-karari-2372442/2>, son erişim tarihi: 08.05.2025.

Şekil 3. Cumhuriyet Meydanı Görüntüleri

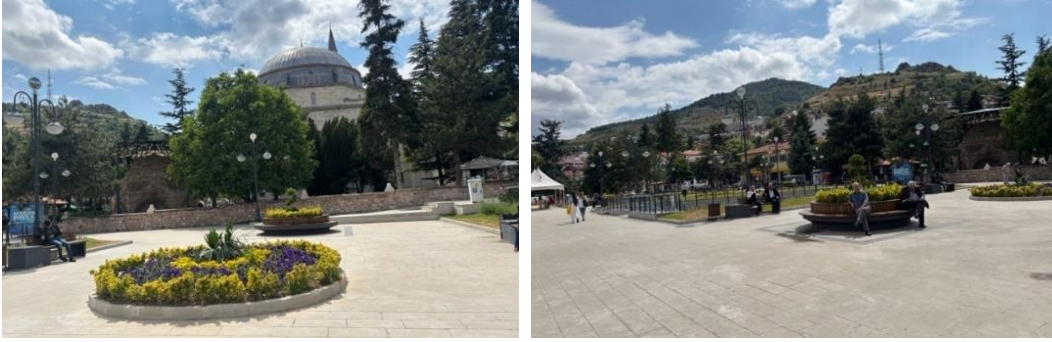
Mekân fonksiyonları açısından değerlendirildiğinde, meydanın merkezinde yer alan ve Şekil 4'te görülen yer altı çarşısının varlığının ekonomik işleve katkı sunduğu söylenebilir. Bunun yanı sıra meydanda bulunan banklar kullanıcılar için dinlenme olanağı yaratmaktadır. Alan kentin tam merkezinde olduğundan Kızılay ve Yeşilay gibi kurumların araç ve çadırları ya da diğer sivil toplum kuruluşlarına ait portatif öğeler sıklıkla meydana konuşlandırılmaktadır. Ayrıca sergiler, kitap fuarları gibi kültürel etkinlikler yılın belirli dönemlerinde meydanda gerçekleştirilmektedir. Öte yandan meydanın tasarımı kentlilerin meydanı efektif şekilde kullanacağı unsurlar içermemektedir. Toplum üyeleri meydanı çoğunlukla günlük rutinlerinde uzun süre kullanamamakta, kent için ulaşım noktalarına erişmek için alandan geçiş yapmakta veya kısa süreli dinlenme şansı bulmaktadırlar. Yapılan özel etkinlikler dışında meydan kullanıcıların sosyal bağlantı kurabilecekleri olanaklar sunamamaktadır.

Şekil 4. Cumhuriyet Meydanı Yeraltı Çarşısından Görüntüler

Meydan yeşil alanların varlığı ve bitkisel tasarım açısından incelendiğinde her ne kadar yeraltı çarşısı çevresinde çim alanlar oluşturulmuş olsa da

mekândaki yeşil alan yüzeyinin sert zemin yüzeyine oranının oldukça düşük olduğu gözlemlenmiştir. Ayrıca bitki çeşitliği de yetersizdir. Genellikle çim yüzey ve mevsimlik çiçekler kullanılmıştır. Yeşil alanlar yalnızca estetik fonksiyonları ile ele alınmış, mevcut dinlenme alanları için gölge oluşturarak kullanıcıların bio-iklimsel konforunu sağlayacak bitkilendirme tasarımı stratejilerine meydana yer verilmemiştir. Meydandaki donatı ve olanaklar incelendiğinde ahşap dikdörtgen veya daire formu oturma alanları dışında başka bir rekreasyon çeşidine imkân sağlayacak donatılara mekânda yer verilmediği görülmüştür. Donatı ve aydınlatma elemanlarına ilişkin örnekler Şekil 5'te yer almaktadır.

Şekil.5. Cumhuriyet Meydanı Bitkisel Tasarımı ve Donatı Elemanları

Meydan kentsel kimlik açısından ele alındığında ise, alan çevresinde bulunan Ali Paşa Camii, Türbesi ve Hamamı'nın şehrin simgesel öğelerinden olması ve alanda valilik ve belediye gibi önemli ve estetik görünüme sahip kamu binalarının bulunması sebebiyle meydanın kentin tarihini ve kültürünü yansıttığı söylenebilir. Fakat meydana kullanılan sert zemin döşemeleri, banklar, otobüs durakları ve Gaziosmanpaşa Bulvarı'nı aydınlatan aydınlatma elemanları kentin tarihsel kimliği ile uyumlu alternatiflerden seçilmemişlerdir. Meydan kentin ana meydanı olduğundan alanda güvenlik ve aydınlatma ile ilgili sorunların yaşanmadığı, temizlik ve bakım-onarım çalışmalarının belediye tarafından düzenli olarak gerçekleştirildiği gözlemlenmiştir.

3.2. Sulu Sokak Meydanı

Sulu Sokak kentin son 900 yıllık tarihinde kentin merkez noktasını oluşturmuştur. Konut, ticaret ve ibadet alanlarının yer aldığı Sulu sokak kentte hüküm sürmüş bütün medeniyetlerin izlerini taşımaktadır³⁰. Sulu Sokak meydanı,

³⁰ T.C. Tokat Valiliği İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, 900 Adımda 900 Yıl Tokat. 2018. <https://tokat.ktb.gov.tr/Eklenti/61584,tokat-tanitim-kitabipdf.pdf?0> , son erişim tarihi: 12.05.2025.

kentin önemli tarihi eserleri birbirine bağlayan yaklaşık 5000m² açık alana sahip bir meydan olarak Sulu Sokak üzerinde yer almaktadır. Meydan çevresinde 15.yy'da yapılan ve bugün Tokat Müzesi olarak kullanılan Arastalı Bedesten, yine aynı yüzyılda yapılmış ve günümüzde otel ve restoran olarak hizmet veren Deveciler Hanı, halen ibadethane olarak kullanılan olan 19.yy'da yapılan Takyeciler Camii ve 11.yy'da yapıldığı tahmin edilen Ulu Camii bulunmaktadır³¹. Bölgenin en eski tarihi eserlerinden biri olan ve 11.yy'da Danişmentliler tarafından yapılan Yağıbasan Medresesi günümüzde müze olarak hizmet vermekte ve modern bir yapı olan Tokat Şehir Müzesi'nin yanında Sulu Sokak Meydanında yer almaktadır. Şekil.6'da sulu sokak meydanı ve meydan çevresinde bulunan tarihi yapıların uydu görüntüsü yer almaktadır.

Şekil 6. Sulu Sokak Meydanı Uydu Görüntüsü³²

Meydanın en belirleyici özelliği kentin tarihini, kültürünü ve kimliğini yansıtmaları için tasarlanmış olmasıdır. Çevresinde yer alan tarihi eserler ile meydan kentin en önemli turizm odağı haline gelmiş bir açık hava müzesi işlevini yürütmektedir. Şekil 7'de görülen meydan alanı çevresinde bulunan ve tarihi eser özelliği taşıyan tüm camii, medrese, han ve bedesten yapılarının avlusu niteliğindedir.

³¹ Meliha, Cevizlioğlu, *Tokat Sulusokak ve Çevresinde Tarihi Çevre Korumaya Yönelik Bir Araştırma ve Gülbeyaz Evi Koruma Projesi*, Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 2023.

³² <https://earth.google.com/> , son erişim tarihi: 25.04.2025.

TOKAT KENT MEYDANLARI

Şekil 7. Sulu Sokak Meydanı'ndan Görüntüler

2010'lu yılların başından bu yana yerel yönetim kurumları tarafından Sulu Sokağın kentin turizmi açısından cazibe merkezi haline getirilmesi amacıyla meydanda bulunan tarihi yapıların restorasyon çalışmaları ve meydanın yeniden düzenlenmesi projeleri gerçekleştirilmiş ve Sulu Sokak ve meydan atıl ve bakımsız görüntüsünden kurtarılmıştır. Yapılan restorasyon çalışmalarında yapıların orijinal dokusunun korunmasına dikkat edilmiş, meydan merkezine şehrin Selçuklu ve Osmanlı dönemlerindeki ticaret merkezi vasfını yansıtmaları Şekil 8'de görülen amacıyla kervan heykelleri yerleştirilmiştir.

Şekil 8. Sulu Sokak Restorasyon ve Meydan Tasarım Çalışmaları

Meydan dolaşım, ulaşım ve erişilebilirlik koşulları açısından incelendiğinde, meydana ulaşım ve meydan için ulaşımında yaya ulaşımının rahat ve erişilebilir olduğu görülmektedir. Motorlu taşıtların ulaşımı ise meydan ortasında yer alan Sulu Sokak üzerinden sağlanmaktadır. Öte yandan kentin turizm merkezi olan meydanda otopark alanları yetersiz meydana ulaşım için toplu taşıma imkânları kısıtlıdır. Alana toplu taşıma ile erişmek için Cumhuriyet meydanında

yer alan otobüs durakları kullanılmaktadır. Şekil.9'da meydana erişim için kullanılan Sulu Sokak'tan bir görüntü ve sokağın ismiyle müsemma özelliğini yansıtmaması sebebiyle sokak boyunca yol kenarındaki bordür alanı üzerinde tasarlanmış su ögesinin görüntüsü yer almaktadır.

Şekil 9. Sulu Sokak'tan Görüntüler

Meydan, sosyal bağlantı olanaklarının ve rekreasyon alanlarının varlığı açısından incelendiğinde şehir müzesi ve Yağıbasan Medresesi yanındaki açık alanın festival, konser, kutlama vb. çeşitli kültürel etkinliklere ev sahipliği yapan bir toplanma alanı olarak kullanıldığı görülmüştür. Şekil 10'da meydana etkinlik alanı ve yapılan etkinliklere dair bir örnek görülmektedir. Öte yandan halkın günlük yaşantısında meydana gelip eğlenme, dinlenme ve sosyalleşme ihtiyaçlarını gidereceği alanların meydana yer almadığı, yalnızca birkaç bankın meydana merkezinde mevcut olduğu tespit edilmiştir.

Şekil 10. Sulu Sokak Meydanı Etkinliklerine Örnekler³³

³³ <https://www.yesilniksar.com/tokatta-turizm-haftasi-coskusu-15-22-nisan-etkinlikleri-renkli-basladi/>, son erişim tarihi: 23.05.2025.

Sulu Sokak Meydanı'ndaki yeşil alan varlığı incelendiğinde ise, alanın yeşil alan yüzeyi ve bitki çeşitliği konusunda yetersiz kaldığı sonucuna varılmıştır. Meydan ortasında yer alan havuz ve çevresindeki banklar etrafına Şekil.11.'de görüldüğü gibi çiçek tarhları yerleştirilmiş olsa da alandaki yeşil alanlar ve ağaçların mevcudiyeti insanların doğal unsurlarla temas ihtiyacını karşılayamayacak ve termal konfor alanı yaratamayacak düzeydedir. Sulu sokak turizm merkezi olduğundan alanın aydınlatmasında, güvenliğinde ve bakım onarım koşullarında sorunların yaşanmadığı, yalnızca havuz ve sokak boyu yer alan su ögesinden zaman zaman döşemelere taşmaların olduğu gözlemlenmiştir.

Şekil 11. Sulu Sokak Meydanı Peyzaj Tasarım Unsurları

3.3. Kaleönü Meydanı

Kaleönü meydanı çevresinde yer alan en eski yapı 1277 yılında inşa edilen, Selçuklu dönemi tarihi eserlerinden Gökmedrese'dir. Sonrasında, 1485 yılında Sultan 11. Selim'in annesi Gülbahar Hatun adına Hatuniye (Meydan) Camii, Gülbahar Hatun İmareti ve Medresesini içeren 3 yapıyı içeren külliye inşa edilmiştir.³⁴ Külliye'nin yapımından bu yana çevre alanının meydan olarak kullanıldığı düşünülmektedir. Daha sonra 1631 yılında bu meydana 112 odalı ve döneminin görkemli konaklama hizmeti veren yapılarından biri olan Taşhan inşa edilmiştir. Yapı 1930'lu yıllara kadar orijinal işlevini sürdürerek han olarak kullanılmış, günümüzde ise ticaret ve turizm alanı olarak kullanılarak yüzyıllardır kentin önemli sembollerinden biri olmuştur³⁵. Çevresindeki önemli yapıların

³⁴ T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, Meydan (Hatuniye) Camii, *Türkiye Kültür Portalı*, 2013, <https://www.kulturportali.gov.tr/turkiye/tokat/gezilecekyer/meydan-cam-hatunye-cam> son erişim tarihi: 28.05.2025.

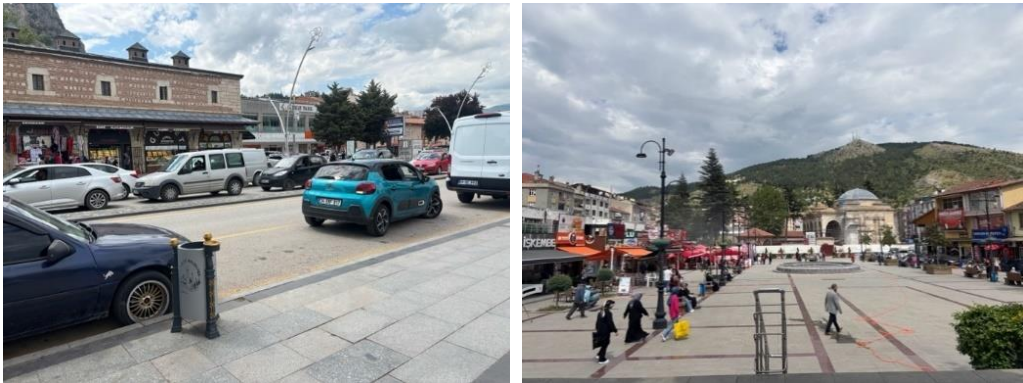
³⁵ Emine Saka Akın - Begüm Demircioğlu İzgi "Tarihi Hanlarda Yeni İşlev: Deveci Han ve Taşhan, Tokat", *Vakıflar Dergisi*, S. 56, Aralık 2021, s. 143-162.

kullanıcılarına açık olan bu alan, kentin 15.yy'dan beri kamusal alanı olma özelliğini taşımaktadır. Şekil 12'de günümüzde Kaleönü Meydanı olarak adlandırılan meydan, Taşhan ve Hatuniye Külliyesi'nin uydu fotoğrafı yer almaktadır.

Şekil 12. Kaleönü Meydanı Uydu Görüntüsü³⁶

Kentin tarihi meydanlarından biri olan kale önü meydanı, günümüzde Taşhan ile Hatuniye Külliyesi arasında kalanda yer almaktadır. Meydan ulaşım, dolaşım ve erişebilirlik açısından incelendiğinde meydan konumunun kent merkezinde olmasından dolayı, alana ulaşımın motorlu taşıt, toplu taşıma ve yaya olarak kolay olduğu söylenebilir. Fakat alan çevresinde Şekil 13'te görüldüğü gibi gün boyu yaşanan yoğun trafik problemi, park yeri yetersizliği ve engelli bireylerin erişimini kolaylaştıracak çözümlerde eksiklikler olduğu saptanmıştır.

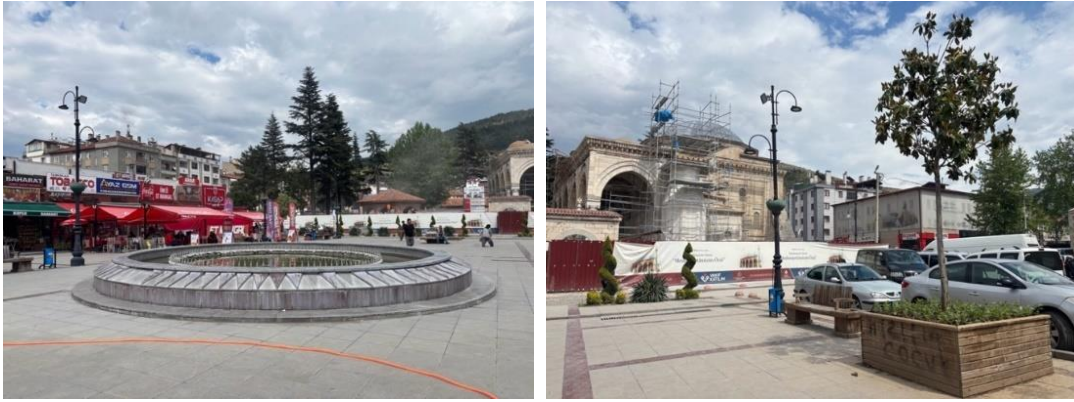
Şekil 13. Kaleönü Meydanı ve Meydan Çevresinden Görüntüler

³⁶ <https://earth.google.com/> , son erişim tarihi: 25.04.2025.

Alandaki Hatuniye Camii'nde araştırma döneminde restorasyon çalışmaları devam ettiği için külliye ve meydan bağlantısına ilişkin incelemelerde bulunulamamıştır. Meydan fonksiyonları açısından değerlendirildiğinde Şekil 14'te görülen havuz ögesinin varlığı dışında alanın merkezinde herhangi bir sosyal ve rekreasyonel unsurun bulunmadığı göze çarpmaktadır. Meydan çevresinde yer alan dükkanlar, lokantalar ve çay ocakları yerel esnaf tarafından işletilmektedir.

Kaleönü Meydanı görsel kalite ve estetik işlev açısından değerlendirildiğinde ise meydanın güncel durumunda ciddi olumsuzluklar gözlemlenmiştir. Alan çevresindeki yapılar, dükkanlar ve dükkanların tabelaları kent kimliği ile uyumsuzdur ve bir bütünlük içermemektedir. Alan içinde kullanılan döşemeler ve az sayıdaki donatı elemanları (aydınlatma öğeleri, çöp kutuları, banklar vb.) ise peyzaj tasarımı ilkelerine göre uygulanmamış, kentin tarihi ve kültürel mirasını yansıtmayan ve bakım-onarım zafiyetinin yaşandığı elemanlarıdır.

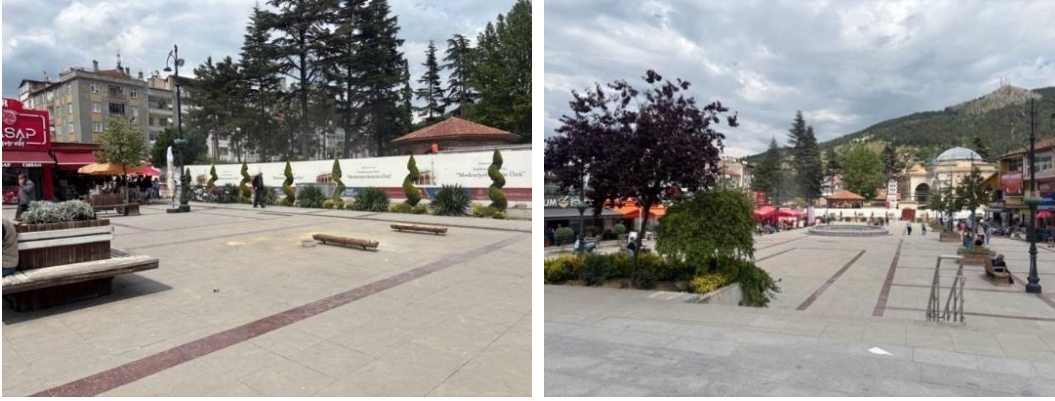
Meydan sosyal bağlantı ve aidiyet duygusu yaratma işlevleri açısından ele alındığında ise mekânsal olarak yalnızca yayalara dolaşım imkânı sağladığından, kullanıcıların sosyal ihtiyaçlarını karşılamalarına imkân sunmamaktadır.

Şekil 14. Kaleönü Meydanı Donatı Elemanları

Meydandaki yeşil alan varlığı ise yok denebilecek kadar az düzeydedir. Meydanın her iki tarafındaki köşelere birkaç ağaçlık ve çalılar yerleştirilmiş, bunun dışında tüm meydan sert zeminle kaplanmıştır. Ayrıca meydanda bulunan bankların kenarlarına gölgelerinden faydalanmak için saksılarda ağaçlar yerleştirilmiş fakat bu ağaçlar henüz yeterince boylanmadığından kullanıcılara termal konfor sağlayamamaktadırlar. Şekil 15'teki görseller alanlardaki yeşil alan ve bitki varlığına ilişkin görüntüleri içermektedir.

Kaleönü meydanı kentin en merkezi konumunda bulunmasına ve yaklaşık 600 yıllık tarihi ve kültürel yapıları birbirine bağlayan durumda olmasına rağmen mekânsal kalite açısından bir meydanın sahip olması gereken birçok özellikten yoksundur. Sosyal, kültürel ve estetik işlevsellik açısından meydanın oldukça yetersiz olduğu, halkın rekreasyonel ihtiyaçlarını karşılayamadığı ve kentin tarihsel kimliğini yansıtamadığı tespit edilmiştir.

Şekil 15. Kaleönü Meydanı'nın Bitkilendirme Tasarımı

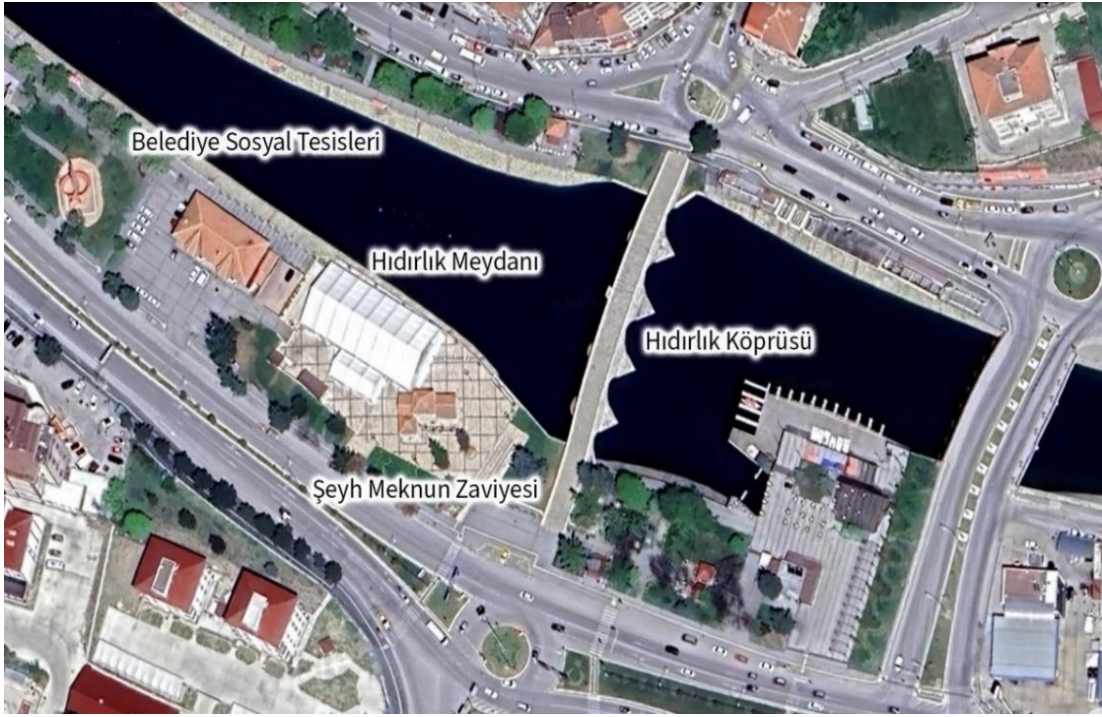
3.4. Hıdırlık Meydanı

Kentin en önemli tarihi eserlerinden biri kent merkezinden geçen Yeşilirmak Nehri üzerinde yapılan ve kitabesinden anlaşıldığı üzere 1250 yılında Anadolu Selçuklu hükümdarlığı döneminde inşa edilen Hıdırlık köprüsüdür³⁷. Köprü'nün yanında yine 16.yy'da yapıldığı tahmin edilen Şeyh Meknun Zaviyesi Binası bulunmaktadır. Köprü ve zaviye çevresi her ne kadar ırmak kenarında halkın kullanımına açık alanlar olsa da alan meydan niteliğini Tokat Valiliği ve Belediyesi tarafından gerçekleştirilen Kanal Tokat projesi³⁸ kapsamında yapılan düzenlemeler ve iyileştirmelerle 2017 yılında kazanmıştır. Şekil.16 Hıdırlık Köprüsü ve Meydanı'nın uydu görüntüsünü içermektedir.

³⁷ Erol Şaşmaz, Hıdırlık Köprüsü Tokat Merkez, 2019, <https://www.turkiyenintarihieserleri.com/?oku=23> son erişim tarihi: 11.05.2025.

³⁸ T.C. Tokat Valiliği, "Kanal Tokat Projesi", 2017, <https://www.tokat.gov.tr/kanal-tokat-projesinin-temeli-ile-tokat-niksar-yolunun-ilk-etabi-icin-toren-duzenlendi>, son erişim tarihi: 01.06.2025.

TOKAT KENT MEYDANLARI

Şekil 16. Hıdırlık Köprüsü Ve Meydanı Uydu Görüntüsü³⁹

Alan kentin hem tarihi kent merkezine, alışveriş merkezlerine hem de modern yerleşimlerin bulunduğu Karşıyaka semtine yakın mesafede olduğu için alanda ulaşım, erişim ve dolaşım koşullarında bir problem yaşanmamaktadır. Ayrıca tarihi kent merkezine yakın diğer meydanlarda görülen trafik yoğunluğu, kent içinde ırmağa paralel uzanan ve geniş şeritli Vali Zekai Gümüşdiş Bulvarına yakın olması sebebiyle Hıdırlık Meydanı'nda görülmemektedir.

Şekil 17. Hıdırlık Köprüsü ve Meydanı'ndan Görüntüler

³⁹ <https://earth.google.com/> , son erişim tarihi: 25.04.2025.

Meydan nehrin her iki tarafında da yer alan kıyı parklarının devamı niteliğindedir. Bu nedenle her ne kadar meydan sınırları içinde yer almasa da meydanla bağlantılı parklarda spor alanları, çocuk oyun alanları, kafeler, dinlenme alanları bulunmaktadır. Fonksiyonel açıdan değerlendirildiğinde bu meydanın kentin diğer meydanlarına nazaran kullanıcılara farklı rekreasyon hizmetleri sunduğu söylenebilir. Meydanda belediyenin sosyal tesisleri olan ve geleneksel Tokat mimarisinden esinlenerek yapılmış bir restoran bulunmakta, ayrıca köprüye yakın bölümde yapılan beton oturma alanları ziyaretçiler tarafından amfi tiyatro olarak kullanılmaktadır. Her iki alanın görüntüsü Şekil 18.'de yer almaktadır.

Şekil 18. Hıdırlık Meydanı Görüntüleri

Kentteki diğer meydanlara nazaran alanda yerel halkın toplanma alanı olarak kullanılabileceği ve sosyalleşme ihtiyaçlarını giderecekleri birçok etkinlik düzenlenmektedir. Tüm yıl boyunca kamu kurumları ve sivil toplum örgütleri tarafından düzenlenen konserler festivaller, sergiler, maç ve film gösterimleri, Ramazan ayında iftar çadırı kurulumu ve ramazan eğlenceleri bu meydanda gerçekleştirilmektedir. Şekil. 19'da meydanda gerçekleştirilen etkinliklere örnekler görülebilir. Meydanda gerçekleştirilen sanatsal, kültürel ve sportif etkinlikler kentlilerin sosyal bağlantı kurmasına ve aidiyet duygusu hissetmelerine katkı sağlamaktadır.

Şekil 19. Hıdırlık Meydanı'nda Gerçekleştirilen Etkinliklere Örnekler⁴⁰

⁴⁰ <https://www.yesilniksar.com/tokatta-turizm-haftasi-coskusu-15-22-nisan-etkinlikleri-renkli-basladi/>, son erişim tarihi: 23.05.2025.

Öte yandan, meydandaki yeşil alan varlığı incelendiğinde alanın bu konuda yetersiz olduğu yadsınamaz bir gerçektir. Irmak kenarında yaklaşık 3000m² üzerine yapılan beton blok doğal materyallerle bölünmemiş, alanda yalnızca rekreasyon için değil, görsel kaliteyi yükseltmek ve estetik görünüm sağlamak için bile bitki unsurlarına yer verilmemiştir. Mevcut bitkiler Şekil.20'de görüldüğü gibi saksılar kullanılarak ırmak kenarına yerleştirilmişlerdir. Meydanla bağlantılı ırmak boyunca ilerleyen parkların mevcut olması bu durumun sebebi olabilir. Fakat alanın gün içerisinde kentliler tarafından kullanım oranını arttırmak, estetik işlevini iyileştirmek ve kullanıcıların rekreasyon ihtiyaçlarını gidermek amacıyla sert zemin yüzeyde bitki tarhları, ağaçlandırma çalışmaları ve dinlenme alanları tasarlanıp uygulanmalıdır.

Şekil 20. Hıdırlık Meydanı'nda Bitkisel Ögeler

Meydanda kullanılan döşemeler, aydınlatma elemanları, tuvalet, çöp kutuları ve oturma elemanları kentin tarihi dokusu göz önünde bulundurularak seçilmiş, Hıdırlık Köprüsü'nün kesme taş rengine uygun tonlarda zemin kaplamaları kullanılmış, diğer donatı elemanları ise ahşap materyallerden yapılmıştır. Meydan kentlilerin en etkili kullandıkları meydan niteliğindeki alan olduğundan alanda aydınlatma, güvenlik ve bakım onarım sorunları görülmemektedir.

3.5. Saat Kulesi Meydanı

Sultan II. Abdülhamit'in tahta çıkışının 25.yılı şerefine 1902 yılında yaptırılan saat kulesi⁴¹, kentin en önemli sembollerinden biridir. Saat kulesi Behzat deresi kenarında ve Behzat Camii bitişiğinde bulunmakta ve günümüzde Tokat Mevlevihanesi ve Tokat Yüksek Kahve Müzelerinin yer aldığı meydanın merke-

⁴¹ Hadi Belge, "Sultan II. Abdülhamid'in Saltanatının 25. Yılında Tokat ve Tokat Saat Kulesi", *History Studies*, C 13/S. 2, Nisan 2021, s.454.

TOKAT KENT MEYDANLARI

Şekil 22. Tokat Saat Kulesi ve Behzat Camii

Alan ulaşım, dolaşım ve erişim koşulları bakımından değerlendirildiğinde etrafında kavşak, bulvar ve kanal bulunduğu ve alanın güney tarafında yer alan boş arazinin de otopark olarak kullanılmasından kaynaklanan ciddi problemler olduğu saptanmıştır. Kule ve kulenin çevresindeki yeşil alana erişmek yaya olarak bile zorluklar içermektedir. Meydan, gün boyu süren yoğun araç trafiği ile çevrelenmiş, rekreasyonel fonksiyonlarını yitirmiş durumdadır. Şekil 23. Saat Kulesi Meydanı etrafındaki kavşak ve otoparka dair görüntüler içermektedir.

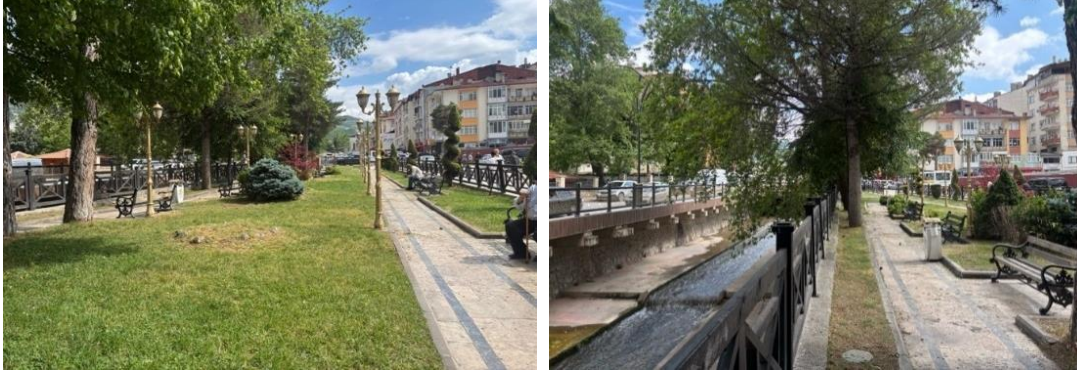

Şekil 23. Saat Kulesi Meydanı Çevresi

Meydan işlevleri açısından değerlendirildiğinde alan ebatının küçük olmasından ve araç yolu ile çevrelenmesinden dolayı sosyal ve rekreasyonel iş-

levlerini kaybettiği gözlemlenmiştir. Kentliler alanı toplanma alanı olarak kullanamamakta, yeşil alanda bulunan oturma alanlarını gürültü ve erişim zorluğu sebepleriyle tercih etmemektedirler. Alan estetik işlev açısından ele alındığında her ne kadar yapı ve çevresindeki yeşil alan görsel zenginliğe sahip olsa da meydan çevresindeki kentin kültürel ve tarihsel kimliği ile uyumsuz görüntü ve gürültü kirliliği meydanın güzelliğinin önüne geçmektedir.

Meydandaki doğal unsurların niteliği incelendiğinde, alan yüzölçümünün küçük olmasına rağmen kentin diğer meydanlarından daha fazla yeşil alan yüzeyine sahip olduğu görülmektedir. Kanal kenarı ve saat kulesi arasında kalan alanda yetişmiş ağaçlar, çalılar ve kullanıcılara dinlenme imkânı sağlayacak bankların varlığı tespit edilmiştir. Şekil.24'te Meydandaki yeşil alana dair görseller yer almaktadır.

Şekil 24. Saat Kulesi Meydanı Yeşil Alanı

Görsellerde de görüldüğü üzere alanda her ne kadar yeşil alan varlığı diğer meydanlardan fazla olsa da, alan Tokat halkı tarafından etkin kullanılmadığından meydana mevcut donatıların (banklar, döşemeler, trabzanların ve çöp kutularının) bakım ve onarımı ihmal edilmiştir. Alan trafiğin yoğun olduğu bir bulvar ortasında olduğundan meydana erişimde günün her saatinde araç trafiği yüzünden güvenlik sorunları yaşanma ihtimali vardır.

DEĞERLENDİRME VE SONUÇ

Tokat kent merkezinde yer alan ve kentin tarihi kültürel kimliğini yansıtmak üzere özelliklere sahip beş meydan bu çalışmada mekânsal kalite kriterleri göz önünde bulundurularak incelenmiştir. Yapılan değerlendirmede alanların sosyal, ekonomik ve estetik işlevleri ele alınmıştır.

Ulaşım, dolaşım ve erişilebilirlik açısından alanlar analiz edildiğinde, tüm meydanlar kent merkezinde yer almasına rağmen tarihi kent merkezinde yaşanan toplu taşıma alternatiflerinin yetersizliği ve trafik yoğunluğu nedeniyle meydanların kentin her yerinden kolay ulaşılabilir olmadığı tespitine varılmıştır. Kentte toplu taşıma ağının yalnızca otobüs güzergahı üzerinden sürdürülmesi ve bu durumun trafik sorununa sebep olması kamusal alanlara ulaşımında yaşanan problemlerin sebeplerindedir. Sokak ve caddelerin dar olması ve yapı yoğunluğu sebebiyle kent merkezinde bisiklet rotası tesis edilememiş, bisikletle ulaşım için güvenli olanaklar sağlanamamıştır. Meydan alanları içi yaya dolaşımı uygun ve güvenlidir. Ayrıca engellilerin erişilebilirliği için alanlarda rampa ve şeritlerin mevcut olduğu gözlemlenmiştir.

Meydanlar, yeşil alan varlığı açısından ele alındığında bitkisel unsurların yalnızca estetik işlev sağlamak için kullanıldığı tespit edilmiştir. Meydanlarda bulunan yeşil alanların sert zeminlere oranı oldukça düşüktür. Mevcut yeşil alanlarda ise genellikle mevsimlik çiçekler ve çalılar kullanılmış, kullanıcılara termal konfor sağlayan gölgelik alanlar ve yeşil yüzeylerde vakit geçirebilecekleri rekreasyon alanları yaratılmamıştır.

Alanlar işlevleri açısından incelendiğinde ise Cumhuriyet Meydanı, Hıdırlık Meydanı ve Sulu sokak Meydanı'nın sanatsal ve kültürel etkinliklere ev sahipliği yaptığı ve toplumun sosyal ihtiyaçlarını karşılamasına katkı sundukları görülmüştür. Fakat bu katkı yalnızca etkinlik zamanları ile kısıtlıdır. Kentliler günlük yaşamında meydanlarda özel bir etkinlik olmadığı takdirde sosyal aidiyet duygularına hitap eden rutin faaliyetlerde bulunma şansına sahip olamamaktadırlar. Alanlar günlük hayatta yalnızca yaya erişimi imkânları sunan geniş alanlar ve kısa süreli dinlenme olanakları içeren oturma alanlarına sahip olduklarından meydanlarda toplumsal etkileşim koşullarının kısıtlı olduğu tespit edilmiştir. Meydan çevrelerinde bulunan dükkanlar ve hizmet sektörüne ait işletmeler yerel ekonomiye katkı sunmaktadır. Öte yandan Hıdırlık Meydanı'nda yer alan restoran dışında meydan içerisinde ekonomik faaliyette bulunan kamu kurumlarına ait veya özel işletmelerin mevcudiyetinin çok az olduğu görülmüştür. Alanların estetik işlevleri göz önünde bulundurulduğunda meydan çevrelerinde yer alan tarihi yapıların bu işleve büyük katkıda buldukları gözlemlenmiştir. Selçuklu ve Osmanlı dönemlerinden miras kalan ve orijinal dokularına uygun şekilde restore edilen yapılar kent meydanlarında görsel zenginlik katmaktadır. Fakat meydanlarda kullanılan donatılar, aydınlatma elemanları, ferforjeler, banklar vb. yapıların tarihsel kimliğine ve mimari dokusunda uygun

seçilmediği durumların kent kimliğinin tarihi ve kültürel özelliklerine zarar vermediği görülmüştür.

Meydanlarda kullanılan donatı elemanları alanların karakteristiğine uygun özel tasarım unsurlardan oluşmamakta, kentin tüm meydanlarında tek tip ve estetik nitelik içermeyen oturma alanları, saksılar, çöp kutuları yer almaktadır. Alanlar kentin merkezinde yer aldığından aydınlatma, güvenlik, temizlik ve bakım sorunlarının yaşanmadığı, gerekli faaliyetlerin belediye personeli tarafından düzenli olarak yapıldığı görülmüştür. Tüm bunların yanında kentlilerin kamusal alanların nasıl şekilleneceğine yönelik kararlara ortak oldukları ve yönetim süreçlerine katılım sağladıkları yönetim koşullarının mevcudiyetine dair bir ibare bulunmamıştır.

Tokat yüzyıllardır Anadolu coğrafyasındaki medeniyetlere ev sahipliği yapmış kadim bir kenttir. Kentin en önemli kamusal alanları olan meydanlarının Tokatlıların daha verimli ve işlevsel kullandıkları alanlar haline getirilmesi kentteki yaşam kalitesinin artması için önemli bir adım olacaktır. Kent meydanlarının sosyal, ekonomik, ekolojik ve estetik işlevlerini iyileştirecek öneriler aşağıda sıralanmıştır.

1. Bütüncül Koruma ve Yönetim Planlarının Hazırlanıp Uygulanması: Tokat'ın tarihi meydanları ve çevresindeki doku, tekil yapı ölçeğinden öte, bütüncül bir kentsel koruma ve yönetim planı çerçevesinde ele alınmalıdır. Bu planlar, kentsel kimliği korumayı ve sürdürülebilirliği sağlamayı hedeflemelidir.

2. Yaya öncelikli alanların ve alternatif ulaşım seçeneklerinin oluşturulması: Tarihi meydanlarda ve çevresindeki sokaklarda yaya öncelikli düzenlemeler yapılmalı, araç trafiği azaltılarak kamusal kullanım alanı genişletilmeli, kent ulaşımında içi bisiklet kullanımı teşvik edilmeli ve bisiklet rotaları oluşturulmalıdır. Bu düzenleme meydanların sosyalleşme ve rekreasyon işlevlerini güçlendirecektir.

3. İşlevsel Çeşitliliğin Desteklenmesi: Meydanlar, sadece geçiş alanı olmaktan çıkarılıp, kültürel etkinlikler, yerel pazarlar ve sosyal buluşmalar için çekim merkezleri haline getirilmelidir. Alanlara kazandırılan yeni işlevler meydanların canlılığını artıracak ve ekonomik sürdürülebilirliğine katkı sağlayacaktır.

4. Estetik ve Duyusal Kalitenin İyileştirilmesi: Meydanların görsel ve duyuşsal kalitesi, yeşil alanların fonksiyonel kullanımı, aydınlatma, kentsel donatı elemanları ve bitki örtüsü seçiminde kentin tarihi ve kültürel kimliğiyle uyumlu yaklaşımlar her alanın kimliğine özgü peyzaj tasarımı stratejileri ile zenginleştirilmelidir.

5. Kullanıcı Katılımının Sağlanması: Mekânsal kalite değerlendirme ve iyileştirme süreçlerine kentlilerin ve uzmanların aktif katılımı sağlanmalıdır. Kullanıcı algıları ve ihtiyaçları, tasarım ve yönetim kararlarında merkezi bir rol oynamalıdır.

6. Sürdürülebilir Bakım ve Onarım: Tarihi yapıların ve kamusal alanların doğal ve yapay kentsel peyzaj unsurlarının düzenli bakımı ve onarımı, fiziksel bozulmayı önlemek, kent ekolojisine katkı sağlamak ve kültürel mirasın gelecek nesillere aktarılmasına katkıda bulunmak için hayati önem taşımaktadır. Kamusal alanların sürdürülebilirliğini sağlayacak tasarım ve yönetim stratejileri Tokat meydanlarında uygulanmalıdır.

7. İklim Duyarlı Tasarım Yaklaşımları: Meydanların tasarımında iklim değişikliği etkileri göz önünde bulundurulmalı, yeşil altyapı ve sürdürülebilir malzeme kullanımı teşvik edilerek iklime dirençli kamusal alanlar oluşturulmalıdır.

Tokat Kenti coğrafi konumu, iklimi, doğal güzellikleri, tarihi kimliği ve kültürel çeşitliliği ile yüzyıllardır bulunduğu bölgede yaşayan topluma zenginliklerini sunan bir yerleşim alanı olmuştur. Günümüzde de kentin tarihsel ve kültürel kimliğini yansıtan kent meydanları, sosyal, ekolojik ekonomik ve estetik işlevler açısından iyileştirildiğinde kentlilerin yaşam kalitesinde artış gözlemlenecek ve yüzyıllardır Anadolu'nun göz bebeği olan bu kent hem yerel halk hem de ziyaretçiler için cazibe merkezi haline gelecektir.

KAYNAKÇA

- Acarlı, Belma, - Kiper, Tuğba – Korkut, Aslı, "Kent Meydanlarının Fiziksel Mekân Kalitesi: İstanbul Taksim Meydanı ve Yakın Çevresi." *Kent Akademisi*, C 12/S. 1, Şubat 2019, s. 29-41.
- Akman, Kaan, "Kent Meydanlarının Önemi ve Değişen İşlevi", *Akademik Düşünce Dergisi*, S. 1, Mart 2020, s.17-33
- Akyüz, Hatice, – Ceylan, Mehmet Akif, "Osmanlı Döneminde Tokat Şehrinin Fonksiyon Özellikleri", *Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, C 11/S. 2, Haziran 2020, s. 110-130.
- Belge, Hadi, "Sultan II. Abdülhamid'in Saltanatının 25. Yılında Tokat ve Tokat Saat Kulesi". *History Studies*, C 13/S. 2, Nisan 2021, s. 449-470.
- Büyüktaş, Özlem - İnceoğlu, Mehmet, "Adana Merkez Park'ın Mekânsal Kalite Bağlamında Değerlendirilmesi", *Kent Akademisi*, C 17/ S. 6, Ağustos 2024, s. 2446-2463.
- Cevizlioğlu, Meliha, *Tokat Sulusokak ve Çevresinde Tarihi Çevre Korumaya Yönelik Bir Araştırma ve Gülbeyaz Evi Koruma Projesi*, Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 2023.
- Çekmecelioğlu, Emir-Erdönmez, Müyesser, Ebru, "Kamusal Alan Toplum İlişkisinde Mekânsal Kalite; Eminönü Tahtakale Örneği", *Kent Akademisi*, C 11/ S. 4, Aralık, 2018, s. 486-507.
- Çınar Altınçekiç, H. Sanem – Kart, Nilüfer, "Kentsel Tasarım Sürecinde Meydanlar", *Journal of the Faculty of Forestry Istanbul University* C 50/ S. 2, Temmuz 2001, s. 111-120.
- Demirci, Gamze, "Kent Meydanları Üzerine Mekânsal Bir Değerlendirme: Rize Örneği", *Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi Fen ve Mühendislik Bilimleri Dergisi*, C 4.S. 2, Kasım 2023, s. 187-195.
- Erdönmez, M. Ebru - Akı, Altan, "Açık Kamusal Kent Mekanlarının Toplum İlişkilerindeki Etkileri", *Megaron*, C 1/S. 1, Ocak 2005, s. 67-87.
- İnceoğlu, Mehmet – Aytuğ, Ayfer, "Kentsel Mekânda Kalite Kavramı", *Megaron*, C 4/S. 3, Aralık 2009, s. 131-147.
- Demir Kahraman, Meriç, "İnsan İhtiyaçları ve Mekânsal Elverişlilik Kavramları Perspektifinde Yaşanılabilirlik Olgusu ve Mekânsal Kalite", *Planning*, C 24/ S. 2, 2014, s. 74-84.
- Karayılmazlar, A. Süha - Çelikyay, H. Sema, "Kentlerde Kamusal Alanların Asarımı ve Önemi", *Bartın Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi* C 9/ S. 17, Ağustos 2018, s. 83-90.
- Kokarca, Şebnem Zekiye – Batuhan, Tuna, "Kent Meydanlarının Kalitesi ve Dirençliliğinin Ölçülmesi: Erzurum Havuzbaşı Kent Meydanı ve Yakutiye Meydanı Örnekleri", *Artium*, C 11/ S. 2, Ağustos 2023, s. 102-112.

- Loni, Farideh, - Navid Khalesi, "Analytical Study of Environmental Graphic Impact on the Cultural and Social Context of Squares, Case Study: Squares of Imam Khomeini, the Revolution [Enghelab], Ferdowsi and Parliament [Baharestan] in Tehran", *Mediterranean Journal of Social Sciences* V 7/I. 3, May 2016, p. 148-160.
- Lynch, Kevin, *Good City Form*, MIT Press. Massachusetts 1984.
- Özgen, Mutlu, "Tokat Kenti'nin Ticaret Mekânları: 19.-20. Yüzyılda Meydan Semtinde Ticarî Yaşam" *Vakıflar Dergisi*, S. 31, 2008, s. 141-203.
- Pustu, Yusuf, "Küreselleşme Sürecinde Kent Antik Site'den Dünya Kentine", *Sayıştay Dergisi* 60, Ocak 2006, s. 129-151.
- Saka Akın, Emine - Demircioğlu İzgi, Begüm, "Tarihi Hanlarda Yeni İşlev: Deveci Han ve Taşhan, Tokat." *Vakıflar Dergisi*, S. 56, Aralık, 2021, s. 143-162.
- Saka Akın, Emine - Özen, Hamiyet, "Tarihi yapılarda yeniden kullanım sorunları Tokat meydan ve Sulu Sokak", *Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi* C 8/ S. 1, Ocak 2013, s. 23-48.
- Şaşmaz, Erol, Hıdırlık Köprüsü Tokat Merkez, 2019, <https://www.turkiyenintariheserleri.com/?oku=23> son erişim tarihi: 11.05.2025
- T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, Meydan (Hatuniye) Camii. *Türkiye Kültür Portalı*, 2013, <https://www.kulturportali.gov.tr/turkiye/tokat/gezilecekyer/meydan-cam-hatuniye-cam> son erişim tarihi: 28.05.2025.
- T.C. Tokat Valiliği. "Kanal Tokat Projesi", 2017, <https://www.tokat.gov.tr/kanal-tokat-projesinin-temeli-ile-tokat-niksar-yolunun-ilk-etabi-icin-toren-duzenlendi> son erişim tarihi:01.06.2025.
- T.C. Tokat Valiliği İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, 900 Adımda 900 Yıl Tokat. 2018. <https://tokat.ktb.gov.tr/Eklenti/61584,tokat-tanitim-kitabipdf.pdf?0>, son erişim tarihi: 12.05.2025.
- Tırnakçı, Aslıhan, "Kentsel Peyzaj Tasarımı Açısından Tarihi Kayseri Kent Meydanının (Cumhuriyet Meydanının) İrdelenmesi." *Turkish Journal of Forest Science*, C 4/ S. 2, Ekim 2020, s. 314-332.
- Topçu, Kadriye - Bilsel, S. Güven, "Geleneksel Gaziantep Çarşısının Mekânsal Kalite Açısından Değerlendirilmesi", *Artium*, C 4/S. 1, 2016, s. 58-74.
- Türk, Ali - Seydioğulları, Hatice Selcen, "Kent Kimliğinin Kent Meydanlarına Yansıması: Alanya İskele-Rıhtım Bölgesi Örneği", *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Dergisi*, 9.Ek, Temmuz 2018, s. 205-215.
- Uğurlu, Örgen, "Kentlerin Tarihsel Gelişimi", *Türkiye Perspektifinden Kent Sosyolojisi Çalışmaları*, ed. Örgen Uğurlu vd., Örgün Yayınevi, İstanbul 2010, s. 25-69.
- Voordt, D. J. M. van der, *Architecture In Use: An Introduction To The Programming, Design And Evaluation Of Buildings*, Architectural Press, Amsterdam 2005.

Yılmaz, Ensar - Çiftçi, Salih, "Kentlerin Ortaya Çikiş ve Sosyo-Politik Açidan Türkiye'de Kentleşme Dönemleri", *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, C 10/S. 35, Eylül 2011, s. 252-267.

İnternet Kaynakları

<https://tokat.ktb.gov.tr/tr-60574/genel-bilgiler.html> , son erişim tarihi:10.04.2025.

<https://earth.google.com/> , son erişim tarihi: 25.04.2025.

<https://www.kulturportali.gov.tr/turkiye/tokat/gezilecekyer/al-pasa-cam> ,son erişim tarihi: 23.05.2025.

<https://www.dha.com.tr/foto-galeri/tokatta-kamu-binalari-yenileniyor-valilik-binasi-icin-de-yikim-karari-2372442/2> , son erişim tarihi: 08.05.2025.

<https://www.yesilniksar.com/tokatta-turizm-haftasi-coskusu-15-22-nisan-etkinlikleri-renkli-basladi/>, son erişim tarihi: 23.05.2025.

<https://www.yesilniksar.com/tokat-hidirlik-meydaninda-euroleague-coskusu-fenerbahce-beko-avrupa-sampiyonu/>.